

...Reflektioner över Covids konsekvenser ...

Stadsplanering

Rapporter från London pekar på att staden håller på att få strukturen av en flotturmunk – en tom stadskärna omgiven av en fyllig ring av förorter. Medan centrum upplever butiksdöd och tommare gator, växer motsvarande eller liknande tjänster/butiker upp i förorten, nära hemarbetsplatsen. Visst, fler faktorer än Coronakrisen spelar in, till exempel rapporterade nyhetsbyrån Bloomberg i mitten av april att fler än 440 finansföretag såsom banker, kapitalförvaltare och försäkringsbolag åtminstone delvis har flyttat sin verksamhet från Storbritannien till EU efter Brexit. Cirka 7400 tjänster hade fram till april lämnat Storbritannien tillsammans cirka 900 miljarder pund i tillgångar. Men, saken är den att fler städer i världen ser en liknande utveckling vad gäller förändringar i stadsstrukturer. I Bryssel har EU-kommissionen nyligen deklarerat att man inom tio år planerar att ha stängt hälften av sina kontorsbyggnader, då distansarbete förväntas bli norm. I Vid sidan av hemarbete, butiker och tjänster funderar allt fler kring hur framtidens urbana miljöer bäst utformas för att motsvara framtidens behov, med allt från miljökrav, livskvalitet till förhindrad smittspridning.

Detta är en av anledningarna till [EU-kommissionens Bauhaus-initiativ](#) som beskrivs som ett miljömässigt, ekonomiskt och kulturellt projekt som syftar till att kombinera formgivning, hållbarhet, tillgänglighet, överkomlighet och investeringar för att bidra till bland annat vår boendemiljö, allt inom ramen för de genomgripande gröna mål samhället ska nå på kort tid. Småland-Blekinge-Halland har spetskompetens inom bland annat hållbara byggnader. Det är anledningen till att flera aktörer noggrant följer utvecklingen för att dra fördelar av både innovationsutvecklingen och de EU-medel som knyts till Bauhaus-initiativet.

Coronapaketet och grön omställning

Coronakrisen har slagit hårt på ekonomin som helhet och i synnerhet på länder som redan hade en ansträngd ekonomi. EU:s så kallade Coronapaket (Next Generation EU) som motsvarade nästan 70% av EU:s sju-årsbudget ses därför av många som avgörande för att EU inte ska fastna i en negativ utveckling. Vad gäller den överlägset största delen av paketet, återhämtningsfaciliteten (RRF), ser det ut som om Sverige kommer att kunna ta del av närmare 34 miljarder kronor. Välkomna medel i allmänhet, även om det är oklart om medlen kan kompensera för svenska regioners minskade EU-medel ur den ordinarie EU-budgeten.

Återhämtningsfacilitetens medel är strikt reglerade och alla EU:s medlemsstater har fått lämna in planer för hur medlen ska användas och för hur man ska följa upp att medlen ger avsedd effekt. Medlen öronmärkts för insatser som syftar till att för att främja grön och digital återhämtning samt investera i mänskligt kapital. I tabellen här bredvid framgår att Sverige de kommande åren satsar över hälften av medlen på grön utveckling. För Småland-Blekinge-Halland med sin starka gröna kompetens ger det spännande möjligheter att utveckla vår ekonomi samtidigt som vi ska klara av att mer än halvera våra utsläpp fram till 2030.

Regeringens satsningar	Miljarder kronor
Grön återhämtning	16,3
Utbildning och omställning	5,11
Äldreomsorgslyftet	4,58
Digitalt och forskning	4,62
Bostadsbyggande	3,0
TOTALT	33,61

Källa: Sveriges återhämtningsplan tabell 1.1.

Förändrar Coronapaketet framtida EU-medel?

Många europeiska regioner pekar på att den nationella nivåns makt ökat sedan flera år på bekostnad den regionala. Det märks bland annat i hur och när regioner involveras i planering och implementering EU-medel. Även om EU-kommissionen i sina förslag ofta trycker på vikten av den lokala och regionala nivåns involvering, förslagsvis via regional- och socialfonden, blev det med Coronapaketet tydligt att medlemsstaternas synsätt är annorlunda. Istället för att involvera regionerna som skulle kunna göra situationsanpassade bedömningar av investeringsmedlen, verkar medlen oftast ha bakats in i nationella statsbudgetar.

EU:s strukturfonder har sedan länge mött en del kritik från medlemsstaterna, både vad gäller budgetstorlek och inriktning – en del anser att medlen måste gå till strukturomvandlingar och spetsinnovation medan andra menar att medlen behövs kunna användas brett för att så frön för tillväxt. I EU-förhandlingarna 2020 om långtidsbudgeten föredrog Sverige en lägre medlemsavgift i EU framför bevarandet av strukturfonderna, vilket ledde till att Sveriges andel av medlen minskade med cirka 20%. Då strukturfonderna utgör omkring 60% av svenska regioners utvecklingskapital, är frågan till vilken grad EU:s Coronapaket kan kompensera för bortfallet? Flera medlemsstater lär dessutom ha uttryckt gillande för hur Coronapaketets medel hanteras (läs via den nationella nivån) i jämförelse med strukturfonderna (regionaliserat). För de med en statsvetenskaplig faiblesse, lyfter medlemsstaternas preferenser en intressant diskussion om flernivåstyret.

Utvidgat hälsosamarbete?

Till skillnad från frågor som rör EU:s inre marknad, är hälsa en nationell kompetens och EU har således ingen beslutanderätt över medlemsstaternas hälsopolitik. Likväl har det funnits europeisk koordination och samarbete, till exempel när det europeiska sjukförsäkringskortet blev standard för resor inom Europa. Skepsis mot EU:s roll på hälsoområdet har dock lyfts längs vägen och inför den nya EU-kommissionens tillträde 2019, talade vissa till och med om att det inte längre behövde finnas en utpekad hälsokommissionär. När Coronakrisen slog till med full kraft blottades dock brister i medlemsstaternas förmåga att på egen hand hantera epidemin. Allt fler röster hördes nu istället för att EU borde göra mer och det tidigare nämnda Coronapaketet har givit ökade resurser att samordna och kraftsamla. Som en konsekvens har de

första stegen tagits mot en europeisk hälsounion, vars syfte är att förbättra beredskapen och hanteringen av nuvarande och framtida hälsokriser. I det första skedet fokuserar man framför allt på att förbättra EU:s ramverk för allvarliga gränsöverskridande hot mot hälsan och att stärka rollen för europeiska smittskyddsmyndigheten och europeiska läkemedelsmyndigheten. Då hälsounionen innebär att EU tar steg in på hälsoområdet kan vi vänta oss viss vanda hos medlemsstaterna om hur långt dessa befogenheter bör gå.

Många av de "EU-frågor" europeiska regioner arbetar med är områden där EU inte har beslutskompetens. Hälsa är inget undantag. Kanske är det just därför som regionerna själva söker samarbeten för att lösa gemensamma utmaningar och ta del av varandras goda exempel. Småland-Blekinge-Halland har sedan något år etablerat en hälsoplattform för att nyttja möjligheterna på den europeiska arenan. På kort tid har värdefulla samarbeten kring nära vård inletts med den italienska Emilia Romagna-regionen och fler regioner visar nu intresse av våra kompetenser.

Autonomi och protektionism

Länder som Sverige med stort exportberoende tenderar att förordna frihandel, medan länder med stora inhemska marknader oftare förordar protektionism. Hittills har EU lutat åt frihandel, och handelsavtal med andra länder utanför EU har betraktats som en paradgren. Med Coronakrisen skedde dock en viss förskjutning i debatten. Orden resiliens och autonomi började användas frekventare när man såg hur beroende Europa var av övriga världen för tillgången på råvaror, komponenter och inte minst läkemedel. Med resiliens syftar man på EU:s motståndskraft i samband med kriser och med autonomi avser man att öka EU:s självförsörjningsgrad, men ganska snart hade vi en debatt om när självförsörjningsgraden snarare handlade om att skydda sin egen industri mot global konkurrens. Till detta kan läggas förslag om att tuffare EU-regler för tredjelands statliga ägande (läs Kina) i EU, företagsuppköp och skärpta förutsättningar för aktörer utanför EU i samband med offentlig upphandling. Om det är bra eller dåligt låter jag vara osagt, men vi kan i alla fall slå fast att protektionismen har fått visst argumentationsunderstöd under Coronakrisen.

För Småland-Blekinge-Hallands del ser det inte ut som om vi kommer drabbas i någon större omfattning av eventuella upphandlingsregler. Och om inget går snett, kan vi däremot till hösten troligen se fram emot de EU-medel (Brexitfonden) som ska stödja företag i EU som fått svårare att exportera till Storbritannien efter EU-utträdet. Med vårt näringslivs höga exponering mot den brittiska marknaden, har vi all anledning att föra en dialog med vår nationella nivå om hur detta stöd ska utformas.

Din trygghet, eller?

Medan samhället fokuserade sina resurser på att bekämpa Covid, låg uppenbarligen inte den organiserade brottsligheten på latsidan. I EU-rapporter kan man läsa om landvinningar för kriminella samtidigt som EU:s polisiära samarbete skördat stora framgångar genom att knäcka koderna för krypterade mobiltjänster så som Encrochat. Framgångarna har mestadels hyllats, men farhågor har lyfts om hur hederliga medborgare kan känna sig säkra på att deras information förblir privat? Frågan om privatlivets helgd är inte bara relevant i samband med

kriminalitet, det såg vi när flera länder införde appar för att spåra Covidsmitta. Individens privatliv ställdes då mot samhällets bästa – en intressant diskussion att föra, ser vi måne tecken på någon form av kursändring i vårt synsätt på oss själva i förhållande till samhället?

Framöver kan vi förvänta oss liknande diskussioner kring ett av EU:s två ledstjärnor – den Digitala agendan (den Gröna given är den andra). I vilken utsträckning ska till exempel vår patientdata kunna delas? Den frågan kan nog kännas banal i jämförelse med de avvägningar och gränsdragningar vi behöver göra för utvecklingen av artificiell intelligens som går rasande snabbt framåt. EU:s arbete går i hög grad ut på att hjälpa medlemsstaterna att hantera dessa frågor genom gemensamma standarder och genom att stärka vår förhandlingskraft.

KAMERAÖVERVAKNING

EU borde fokusera / EU borde göra mer

På samma sätt som ovan skulle man kunna diskutera om Coronakrisen har bidragit till att EU nu diskuterar hur man kan samarbeta kring sociala frågor under en "social pelare". Sociala frågor i likhet med hälsa är en fråga med nationell beslutskompetens. Och precis som med hälsa, är det medlemsstaterna själva som trycker på för att EU:s engagemang inom området ska öka. Så var fallet med den sociala pelaren som Sverige arbetade hårt för att lyfta upp på dagordningen – i alla fall till dess att minimilöner började diskuteras... Och så var fallet med skyddet av Europas yttre gränser när man enades om att bilda Frontex som idag har cirka 10 000 anställda.

Covid-epidemin har nog gjort att många har blivit varse behovet av internationellt samarbete. Utan vetenskapliga belägg, upplever jag att man idag oftare hör att "EU borde göra mer" än "EU borde fokusera och göra mindre". Med Coronapakets medel gör EU mer än innan. Frågan är hur vi ser på den saken om drygt sex år när förhandlingarna om en ny långtidsbudget ska ros i hamn? Med tanke på de klimatutmaningar vi står inför har i alla fall jag svårt att tro att vi har behov av mindre samarbete.

/Sven Kastö

*Småland Blekinge Halland South Sweden
Rue du Luxembourg 3
1000 Bryssel
Belgien
www.sbhss.eu*